

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajukért kapják.

Kéziratok nem adatnak vissza.

A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
kesztőségnek az előfizetési pénzek a pénz-
tárnoki — az esetleges reklamációk pedig a
kiadóhivatalnak küldendők.

A modern szellem és az újabb irány a magyar történetírásban.

Hazánk történelmének fáradhatlan kutatói közül sokan foglalkoznak az első századok történetével, sokan igyekeznek föllebenteni a fátyolt, melyen át eddig az idegen, távoleső írók néhány feljegyzése, a hazai, kétesnek ítélt hagyományok és a magyarországi szentekről szóló legendák gyér fénye és sugarai csillámlottak át. A honfoglalás mellett a kereszténység behozatala oly kérdés, melyet nagyon éles kritikával boncolnak, s úgy látszik, mintha lépten-nyomon az a törekvés lépne előtérbe, hogy letörüljék róla mindazt a zománcot, mit századok keze rájuk rakott; s a tudós kiméletet nem ismerő, komor köpenyébe burkolva irtják ki szíviükből és meggyőződésükből mind azt, miért eddig lelkesültünk, hova a jelen sivárságától elhidegült és megundorodott lelkünk oly szívesen tért vissza, a hol „őseink buzgóságának“ oly megható jeleit szemléltük.

Erről győz meg bennünket a legújabb nagy vállalatnak, „A magyar nemzet története“ című mileniumi diszmunkának első kötete, melyben a vezérek korát és a királyság megalapítását (Szt. István haláláig) Marczali Henrik egyetemi tanár beszéli el. Az előszóban így szól: „Elmondjuk (nemzetünk történetének első korszakát) azzal a kegyelettel, melyet a történelem komoly szava követel s az igazságnak azon szeretetével, mely meggyőződésünk szerint maga a legfőbb kegyelet.“ (4 l.) Nézzük, miut váltja be ígértét!

Nekünk katolikusoknak nem sok örömiünk telhetik e lapok forgatásában, mert látjuk, hogy sem ő, sem az újabb írók legnagyobb része nem képes megérteni, átérezni és a történelmi igazságnak teljeseen megfelelő képből előtűntetni e kort, talán mert ne velésük nem keresztény, talán mert a mai áram-

latnak nyomai nagyonis meglátszanak rajtuk; sőt helylyel-közzel mintha igen gyanus szellemnek szemlélhetnők megnyilatkozásait. E könyv átolvasása után méltán alkalmazhatjuk rá magának a szerzőnek szavait: „Minden korban bajlandók voltak a történetírók az elmúlt eseményeket, saját koruk, saját felfogásuk szemüvegén át nézni és a teljes történet objectivitás most is csak ideál, mely csupán nagy tanulmány és elvonás árán közelíthető meg.“ (243 l.) A „nagy tanulmány“-ban nem kéteikédünk, de az „elvonás“ módja legalább is gyanus. Mert mit tartunk arról, ki hazánk történelmének igazán önzetlen és buzgó első keresztény munkásaiban, a hittérítőekben nem az isteni igazság terjesztésére, nem a magyarság lelki javának előmozdítására ezéző működést lát, hanem úgy tünteti fel, hogy e kifejezéssel éljünk, mint rideg önzést, szent spekulációt, kik azért tértének, hogy a pogányok agyon verjék őket s ez által a vértanui koronát elnyerjék. (227 l.)

Mit tartunk oly íróról, ki szt. István el nem tagadható érdemeinek elismerése és kellő méltatása mellett azt állítja róla, hogy Vazult megvakította és siketté tette, hogy ez által a királyság birtokából örökre kizárja. (307 l.) Minő kegyeletlen kézzel dulja fel a magyar földön kezdődő egyház legrokonszenvesebb virágához Imre herceghez fűződő összes tudásunkat és meggyőződésünket, midőn azt írja róla hogy az imát és szt. gyakorlatokat azért kedvelte, mert tunyaságra hajló volt, és szerinte az a vélemény, hogy házasságában is megtartotta tisztaságát, csak ráfogás, melyet úgy kölcsönöztek nagybátyjának II. szt. Henrik német császárnak legendájából, de ezt még róla sem lehet kimutatni. (302 l.) Hogy Imre herceg, kit a legenda és krónika Henriknek nevez¹⁾ ifjúsága virágában vadászaton egy

1) Emericus és Henricus e korban egészen egynek van véve. Imre király okleveleiben magát állandoan Hemericusnak írja.

vadkan agyara alatt vérzett el, oly állítás, melyet nem szerzőnkül találunk először s mindazok, kik ezt írják, a hildesheimi évkönyvek 1031 évről szóló feljegyzésére támaszkodnak. (301 l.)

Hogy a koronát nem a pápa küldötte, (243 l.) s hogy I. Endre és I. Béla (és Levente) s velük az árpád-házi királyok törvénytelen ágyból származnak, mert Vazulnak és egy Tatum nemzetségből származó leánynak házasságon kívül született gyermekei, (304 l.) oly dolgok, melyeket más újabb írónál is feltálhatunk; mert az önálló felfogás ma, eddig nem hallott dolgok állításában, a régebbi meggyőződés merész tagadásában áll, s ebben írónk dicséretesen törekésznek egymást túlkiabálni.

A történelmi kritikának furesa gyakorlására vall az altaiéhi évkönyvek feljegyzésének alkalmazása is, hol Istváruól az áll, hogy „testvérenek fiát . . . megvakította és kiskoru fiait számüzte.“ Látható, hogy a krónikairónak nem volt kellő tájékozottsága, mert Vazul atyját (Mihályt, ki Géza vezérnek testvére volt) István testvérenek mondja, holott nem volt az, de azért elhiszik, hogy a heregeek Vazul gyermekei voltak. (308 l.) Érdekes és a mi fő: új dolog, hogy a szt. István halálos ágyánál előforduló gyilkos merényletet írónk kapcsolatba hozza Endre, Béla és Levente üldözésével. Ez állítás nála még csak mint valószínűség szerepel, (307 l.) de kérdés, nem fogja-e valaki mint igazat feltálatni s ekkor a szt. király végső éveiről ily képet nyerünk: Szent István „a hatalom növelése és tovább fejlesztése végett politikai bünt követ el“ (306 l.), midőn Vazult megvakítja és füleibe olmot öntet; ennek törvénytelen gyermekei meg akarják ölni a királyt, de hogy ez nem sikerül, a büntetés elől külföldre szöknek. Azon ne is csodálkozzunk, hogy legszentebb ereklyénket, a szent jobbot csak a régi legenda mondja valódinak, melynek tudvalevőleg mai napság semmi hírelt sem lehet adni. (311 l.)

Az új felfogás egyik kiváló terméke, mit szerzőnk a 203 lapon előad, hogy a honfoglalásban rész vett és itt letelepedett magyarok közül zsidó vallásuak is voltak, sőt egy krónika szerint az egész nép magát a zsidóktól származtatja. Ehhez talán nem kell kommentár! A magyar egyház önállóságáról és nemzeti voltáról a hozzá nem értők nagyon sokat beszéltek a 70-es évek elején, sokat írnak ma is a gyanus szellemű lapok, ne bámuljunk tehát, ha könyvünk is mint nagy és tényleg megtörtént daldalt hangoztatja. (285 l.)

A régi feljegyzések hiányos volta, sok adatnak később történi írásba foglalása megteremti azt az

obajtott homályt, melybe ily vad és sokszor légből kapott állítások kényelmesen meghuzódhatnak. Ők pedig nyugodtan szemlélhetik munkájuk diadalát, mert sikerült a régi hitet megingatni, a kételyt elhinteni, s a modern romlott szellemet és annak ítéletét a régibb korra is alkalmazni s ez által az újabb kor egyhangu ítélete és tapsa szerint kivívták az „elfogulatlan“ nevet; ez pedig minden tudósnak első és főkélléke, ki „baladni“ akar.

És te magyar pap! kinek hazafiságára oly gyakran hivatkoznak, ha hitelveid megtagadását vagy áldozataidnak a „haza oltárára“ való letevését várják tőled?): hozd elé fáradtsággal megszerzett és az adóból megmaradt forintjaidat, s vedd meg milleniumi emléktül e könyvet,*) mely az öskeresztény kegyelet legszentebb és legvigasztalóbb emlékei és igazságait akarja kiölni telkedből. Ugy látszik, az első évezred kezdetének igaz (?) feltüntetésével kezdjük a másodikat!

Cs. M.

Az egyházi népének istentisztelet alatt

Írta: *Tornyay Ferencz.*

(Folytatás.)

Elszámoltam egy néhány tárgyunkra vonatkozó határozatot; mégis álljon itt még egyik-másik decretum, melyet a régibb és legújabb időben közzétett a Congregatio Rituum.

Egy 1509. március 21 én kiadott decretum megtiltja a népéneket oly ünnepélyességek alatt, melyek a legméltóságosabb oltári szentség imadására tartanak; egy másik decretum pedig, mely 1609. márc. 21-ikéről kelt, illetlennek, helytelennek mondja a nép nyelvén való éneklést az úrnapi körmenet alkalmával, „*Legalább a papság vagy az énekkar énekeljen az alatt latinul.*“

Azonkívül, hogy V. Pius pápa minden misekönyv elején lenyomatott bullájában elrendeli, hogy minden sz. mise akár hangosan énekeltsék ez az énekkar által, akár csendesen (d musso) mondassék az el, az általunk kiadott misekönyv szerinti mondassék — s ne merészljen senki más szertartásokat, imákat használni, mint azokat, melyek ezen misekönyvben foglaltatnak, *sem nem más énekeket! decantent*; parancsoja pedig ezt „*in virtute sanctae obedientiae,*“ egy 1631. júl. 5 én közzetett rendelet is ismétli, megerősíti azt, hogy a szent mise ugy énekeltsék, a hogy megvan a misekönyvben. — tehát latinul és abból valamit kibagyni nem szabad. 1639. márc. 12-én a Congr. Rituum egy püspöknek ezen kérdésére: vajjon helyes-e, hogy némely szerzetesek az ünnepélyes szent mise alatt a nép nyelvén szerkesztett énekeket énekelnek, azt felelte: „*omnino prohibendum.*“

Az anyaszentegyház oly természetes valaminek tartotta mindig és tartja most is a szent mise egyes akár állandó, akár változó részeinek latin nyelvén való éneklését, hogy rendeletei is leginkább csak arra vonatkoznak, hogy a szövegből ne bagyassék ki semmi, hogy az ne csonkítások

2) A zsidók és istentagadók zsebének megtömését! Betűszedő.

3) Kapható 80 (azaz nyolczvan) frtért nagyban az „Atheneum“-nál, kcsinyben bármely könyvkereskedőnél.

meg, ne ferdítsék el stb. stb. s csak határozott kételemek vagy hibák bejelentésére tiltakozott bár mikor is a nép nyelvének használata ellen a liturgikus istentiszteleten. Sőt az egyház még megtiltja azt is, hogy a liturgikus, énekes misén a mise szövegén kívül — tehát ha már minden a missale rubrikái szerint élékeltetett, — bármintem egyházi ének a nép nyelvén énekeltsék. P. o. ha az énekkar a rendes offertorium szövegének élékelése után, míg az áldozár a praetatio-ig ér, a honi nyelven akarna egy éneket előadni: *As ilyes féle mint abusus megtiltatik.*“ Decr. S. R. C. 1862. márc. 22.

A német Cecilia-egyletet megerősítő pápai brevében (1870. decz 16.) ezt olvashatjuk: „Szent énekeket, milyeket a nép bizonyos privát ájtatosságokon szokott énekelni, csak annyiban hagyunk helyben, a mennyiben ezt az egyház rendeletei megengedik.“

1879-ben ily kérdést intéztek a Congregatiohoz: Megengedhető-e énekek a honi nyelven oly misék alatt, melyek énekszóval ünnepeletnek? („in Missis, quae cum cantu celebrantur“) a mely kérdésre azt a választ kapták említett év június bava 21-én, „hogy énekeket a nép nyelvén liturgikus istentiszteletet és ténykedések alkalmával tűrni nem szabad, hanem az ilyesfélét meg kell szüntetni, (omnino prohibenda), nem liturgikus istentisztelet és ténykedések alatt vagy ezeken kívül fenmaradhat a népu nyelven való éneklés sz. kása.“

Speier egyházmegyének ordinariatusa 1883-ban egyik rendeletében felszólította Reitz plébános urat — mi okból s kinek ohajára történik az, hogy minden második vasárnap kötelességének tartja a népnek „német éneklés“ mellett tartani még a nagy misét. A lelkiismeretes plébános vonakodott, ezen az egyház rendeleteivel ellenkező hivatalos felszólításnak megfelelni s az ügyet felterjesztette a Rit. Congregatio elé a melytől csakugyan említett év ápril 3-án a következő választ kapta: „Vegyed elismerésünket és dicséretünk kifejezését ama buzgóságért, melylyel az egyháznak a liturgikus istentisztelet körül kiadott rendeleteinek érvényt szerezni iparkodol. Továbbá ajánljuk, hogy a jövőben is minden lelkiismeret furdalása és elnézés nélkül kiküszöböljed ama visszaélést, mely szerint a liturgikus istentisztelet alatt a nép nyelvén énekelnek“. Egyszersmind fel lön szólítva a Congregatiótól, hogy ezen választ közölje Ordinariatusával is.¹⁾

Ama „Regolamento-ban“, melyet 1887-ben a S. Rit. Congregatio Ő szentségének meghagyásából Olaszban püspökeibe intézett s mely szintén az egyházi énekről szól, ezt olvassuk: §. I. e. 3. „Ami anyaszentegyháznak sajátos nyelve a latin nyelv. Egyházi zeneművek szerzésénél egyedül ezen nyelv használandó. Ugyancsak latin nyelven legyenek írva egyéb „mottettumok“ szövegei is (textus) és a szentírásból, breviariumból, a miscelányvból, vagy egyáltalán az egyház által jóváhagyott himnuszokból és imádságokból vétsenek.“

§ II. e. 6. a többiek közt ez is áll: „Mindennemű zene vagy ének meg van tiltva, a melyben csak a legkisebb szócscsa is ki van hagyva a liturgikus szövegből, (ez pedig

latin, vagy felcserélve, megcsontkítva, gyakran ismételve és értelmetlenül téve.“)

Ha vesszük most már a népénekeket nagy v. énekes mise alatt? — Ebben éppenséggel minden, de minden ki van hagyva! — Ergo.

Azt hiszem, elég ennyi decretum és határozat arra nézve, hogy bárki megérthesse az egyház akaratát; a kinek pedig katholikus lelkiismerete is van, az iparkodni fog, — ha illetékes, — a szerint tenni, a szerint működni is.

De látva és ismerve e dologban a magyarországi vizszoúyokat, könnyen felvetheti valaki a kérdést, mégis hogyan van az, hogyan lehetséges, hogy daczára ennyi tilalomnak oly általános a magyar nyelven vagy általában a nép nyelvén való éneklés nagy mise, „missa cantata“ alatt? Fentebb említettem már egy néhány erre elég silányan megfelelő, vagy jobban mondva csak feleletképen felhasznált gyenge kifogást a gyakorlati életből, melyek majd a népet tolják előtérbe, majd pedig a kántoroknak a latin nyelven való járatlanságával, a fenálló szokással stb. védik a hibát, persze koránsem kimerítően jogosan, — de legkevésbé is ügyesen.

De egy más oka is van annak a nép nyelvén való éneklésnek ott és akkor, a hol és a midőn az egyházilag tiltva van, ez pedig az, hogy az egyházi előjáróság e tekintetben nagyon is keveset vagy éppen semmit sem tesz, megtűri ezen abususot oly templomokban, melyeknek e tekintetben mintaszerteknek kellene lenniök, sőt ápolja és támogatja a hibát azáltal hogy elrendeli az egyházi népéneket a liturgikus istentiszteleten²⁾ s approbálja azon műveket, melyek egyházi népénekeket tartalmazva azért szerkesztvők, azért terjesztetnek a nép között, hogy ez a liturgikus istentisztelet alatt használja azokat. Azonkívül valljuk csak meg, hogy nagyon kevés számmal vannak, kik az anyaszentegyháznak tárgyunkat illető rendeleteit, határozatait ismernek s ha ismerik is, kik ezekkel törődnének, ezeknek érvényt szerezni iparkodnának. (Folyt. köv.)

A szent hivatal vagy általános vizsgálat kongregációja.

(Congr. S. Officii seu Univ. Inquisitionis.)

(Folytatás.)

III. De kérdés mit kell tartanunk az Inkvizició tani jellegű határozatainak harmadik fájáról, melyeket a kongregáció tagjai saját nevében adnak ki, de megemlítve, hogy a határozat a pápának előzetesen bemutatott és annak különös parancsára vagy éppen jóváhagyásával adatott ki. És e kérdéssel eljutottunk ama nézeteléréshez, mely a theologusok között egy nagy fontosságú dologban maig is fenáll, melynek tárgya egész napjainkig nyílt kérdésnek hagyott az apostoli sz. szék. által.

Mihelyt komolyan kezdenék foglalkozni Rómában a pápai eszlatkozhatatlanság kérdésével, a racionalisztikus irányzat világszerte a cselekvés terére lépett, hogy a köv-

2) Epistola circularis quoad musicam (d. d. 25. Sept. 1887) lásd „Vade mecum liturgicum“ autore Theophilo Klinda.

3. Hogy igazat mondok, bizonyítja néhány magyarországi megyei püspök körlevele a szt. László jubileumot illetőleg. Az egyik körlevél kivonatban a Magyar-Allam 1893. év június 25-én megjelent számában (141—998b) van meg, hol a többiek közt ezt olvassuk: — Mindenütt hol ez keresztülvihető, a június 26-iki nagy miséken Szent Lászlóról szóló ének énekelendő „magyar“ nyelven. Hányszor lehetett olvasni már ugyancsak e lapban, hogy betétnek nagy mise alatt ezt vagy azt a régi magyar éneket adják elő nagy mise alatt ebben vagy abban a templomban.

leményt félrevezesse, a zsinat, az infallibilitás ellen tüzelje. Röpiratok, értekezések egész özöne jelent meg, melyek szerzői majd a gúny és rágalom fegyverével, majd komoly érveléssel, nevezetesen a történelemre való hivatkozással igyekeztek az infallibilitás képtelenségét bebizonyítani. Hivatkoztak nevezetesen az Inkvizciónak 1616. febr. 25-ről kelt és pápailag megerősített határozatára, hol a nap mozdulatlanságáról és a föld forgásáról szóló tan, melyet Kopernik Miklós „De revolutionibus orbium coelestium“ c. könyvében, Stunika pedig Jób könyvéhez írt kommentárjában tanít, a szentírással ellenkezőnek nyilvánították. Galileinek pedig meghagyatik, hogy azt tanítani, védeni, tárgyalni többé ne merje. S miután Galilei Kopernik rendszerétől nem tájított, az Inkvizíció által ismét megidézett és hosszas tárgyalás után 1633. jun. 22-én mint „eretnység súlyos gyanújában álló“ az említett „hamis és az isteni íatokkal ellenkező vélemény“ visszavonására köteleztetett. Megtoldják aztán e tagadhatatlan történeti tény az „e pur si muove“ fele regevényes jelenetnek, valamint a tudós aggastyán megkínztatásának és kegyetlen bebörtönöztetésének stb. minden történeti alapot nélkülöző beszélgetésével.

Ilyen körülmények természetesen arra szólították fel legkiválóbb theologusainkat, hogy az Inkvizíció határozatainak tekintélyéről és kötelező erejéről szóló tant. összeüggésben a Galilei kérdéssel és a pápai esalatközhatatlansággal beható tanulmány tárgyává tegyék. A „Revue des sciences ecclésiastiques“ -ben jelent meg a tudós francia kanonistának, Bouix-nak idevágó tanulmánya, melyben azt állítja, hogy az inkvizíció kongregációjának tani jellegű határozatai esalhatatlan jellegűek „etiam quando eduntur nomine sanctae congregationis, sed de speciali mandato Pontificis aut cum ipsius confirmatione“, a pápai esalatközhatatlanság elvét a Galilei pörben azzal a merész állítással igyekszik megmenteni, hogy az inkvizíció kongregációjának 1616. határozata nem nyert pápai megerősítést, mert az a dekrétumban nem említették. Bouix-val éppen nincs egy nézete Grisar. Innsbrucki egyetemi tanár, ki 1882-ben kiadott „Galileistudien“ c. nagyszabású munkájában az inkvizíció kongregációjának tani jellegű határozataira vonatkozó véleményét alapos kérésztültséggel megokolva, halomra dönti Bouix-nak érveit és kimutatja a Galilei pörére vonatkozó okiratokból, hogy az 1616-i határozatot a pápa igen is megerősítette, és abból, hogy a dekrétumban a pápai jóváhagyás nem említették, érvelni egyáltalában nem lehet, mert a pápai megerősítésnek fölemlítése csak a 18. században lett általánossá. Hanem Bouix — mondja Grisar — elhamarkodta a dolgot, midőn Zakkaria és Lacroix után a theologusok általános véleményének tertja egyeseknek azon immár nem tartható nézetét, hogy az Inkvizíció tani jellegű határozatai esalhatatlan jellegűek akkor is, ha azokat a kongregáció tagjai saját nevökben, bár a pápának tett előzetes bemutatás után, annak különös parancsára, vagy jóváhagyásával adják ki. Ezen jóváhagyás mindössze abban áll, hogy a pápa egyszerűen megerősíti a kongregáció határozatát, a mely ez által arra nyer jogosultságot, hogy azt a közönség a kongregáció hiteles és jogszerű döntvényének tekintse, minden habozás nélkül koagregációi határozatnak fogadja el. Ezen jóváhagyás által a pápa korántsem teszi magáévá azt a határozatot úgy, hogy az „ex cathedra“ való nyilatkozatnak lenne minősíthető; a kongre-

gáció határozata ezután is megmarad kongregációi határozatnak. A mit a Bonix elmélete támogatására felhoz, hogy a pápa mint az egyház feje erősíti meg a kongregáció határozatait és mint ilyen rendeli el azok kihirdetését, miért is a pápa ezen eselekménye „ex cathedra“ való taneselekménynek tekintendő, — erre azt válaszolja Grisar, hogy igaz és helyes az állításnak azon része, hogy igaz itt nem mint privát személy, hanem mint az egyház feje működik: de hamis az ebből lehozott következtetés, hogy t. i. e jóváhagyás folytán a kongregáció határozata „ex cathedra“ való taneselekmény lenne. (Vége köv.)

A három aggastyán.

(Tolsztoj népies elbeszéléseiből ford. M.)

Az archangeli püspök hajón Solovki*-nak tartott. Ugyanazon hajón zarándokok is utaztak a szent helyre. A szél kedvezőleg fujt, az idő tiszta volt, a hajón semmi himbálódzást nem lehetett érezni. Néhány búcsús elnyujtózkodott, mások hol egyenként, hol társaságban ettek és társalogtak. A püspök is a földéltre ment és ott járkált. A hajó előreszében sok nép volt összegyűltve. Egy parasztos kinezésű ember kezével a kormányos hidja irányába mutatott, mindnyájan oda hallgattak. A püspök megállt és azon irány felé nézett, merre az az ember mutatott: csak a tengert lehetett látni, mely a nap fényében csillogott. A püspök is közelebb ment, hogy rá hallgathasson.

Mikor az ember a püspököt meglátta, levette sapkáját és elhaltatott; a többiek is köszöntek és nyilvánították hódolatukat.

„Nem akarlak, fiaim, háborgatni,“ szólta a püspök. „Magam is szeretném hallani, a mit te, jó ember, mesélsz.“

„Az aggastyánokról beszél a halász,“ jegyzé meg egy valamivel bátrabbacska kereskedő.

„Az aggastyánokról?“ tudakozódott a püspök, azzal közelebb ment és leült. „Hadd halljuk. Hova mutatál?“

„Amott egy sziget tűnik elő,“ felelt a paraszt és jobb felé mutatott. Azon a szigeten élnek az aggastyánok és keresik lelki üdvösségüket.“

„De hát hol van az a sziget?“

„Méltoztassék kezem irányát követni — egy felhőt lehet ott látni: attól balra, valamicskét hátrább egy szalagforma buzódik el.“

A püspök csak néz, csak néz. A vizen a napsugarak sziporkáztak és ő a fénytől elvakítva, gyakorlatlan szemével semmit sem vehetett észre.

„Semmit sem látok“, szólalt meg. „Miféle aggastyánok azok, a kik azon a szigeten laknak?“

„Istenes emberek,“ viszonzá a paraszt. „Gyakran hallottam róluk, mielőtt alkalom adódott, hogy láthassam. De a mult nyáron láttam.“

Ekkor elbeszélte, miképen ment halászni és hogyan vetődött a szigetre; egyáltalában nem tudta, hol van. Mikor reggel lelket vett magának, hogy körül nézzen, egy sárkunyhó hozért, mellette egy aggastyánt vett észre; nemsokára még kettő

lépett elő a kunyhóból. Az öregek őt felmelengették, enni adtak és segítették csolnakját kijavítani.

„Milyen a külsejök?” kérdezősködött a püspök.

„Egyikő, egy tőpörödött kis emberke, ütött-kopott papi köntösben száz évesnél is több lesz, szakálla zöldes-sárgába kezd átmenni; tele jóssággal igazi angyal módjára mosolyog. Kissé nagyobb a második, egy széles szürke szakállú erős férfi szétmállott kaftánban: esolnakomat, mint egy teknőt fordította meg, arra sem volt időm, hogy oda ugorjam — ez is jó kedvű. A harmadik magas termetű, térideig lenyulik hófehér szakálla, kinézése sötét, szemöldöke szeme fölött előre bajlik — meztelenül, csak hársfaköténynyel övezve jár.

„Mit beszéltek veled?”

„Legtöbbnyire szótlánul végezték dolgukat, egymással is keveset beszéltek; inkább tekintetükkel értekeztek. Megkérdeztem a magas termetűt, hogy már régóta laknak-e a szigeten. Ő homlokát ráncba szedte, valamit mormogott, mintha boszankodnék, azonban a tőpörödött kiesike megfogta kezét és mosolygott — a nagy azonnal eicsendesedett. A kicsiny így szól: „Oltalmaz minket mindenkor!” és egyuttal mosolygott.”

A paraszt elbeszélése alatt a hajó a sziget közelébe ért.

„Most a szigetet tisztán lehet látni,” kiáltott a kereskedő és a mondott irányba mutatott. Méltóztassék Főmagasságod arra felé pillantani!”

A püspök szemét megerőltetve kémlelődött. A sziget fényleg úgy látszott, mint kis fekete esikocska: még egy darabig oda nézett, aztán a más oldalra ment a kormányoshoz.

„Miféle szigetcseke az amott?” kezdé a beszédet.

„Egy névtelen sziget. Ilyen itt sok van.”

„Igaz e, hogy ott bizonyos aggastyánok lelki üdvösségüket munkálják?”

„Hallottam róla, Főmagasságu Uram. Hogy igaz-e, nem tudom. A halászok ugyan állítják, látták — de úgy látszik, föllentenek.

„Szeretném az aggastyánokat felkeresni. Hogy lehetne megtegni?”

„Hajóval kikötni nem lehet, de csolakkal a szigethez hozzá férhetni; a kapitányt kellene kérdezni.”

A kapitányt előhívták.

„Szeretném az aggastyánokat a szigeten meglátogatni,” szölt a püspök. „Elvihetnék oda?”

A kapitány untatta.

„Meg lehetne tenni. De azzal sok időt veszítünk és bátorkodom a Kegyelmes Urat biztosítani, hogy nem érdemli a fáradságot. Hallottam, hogy ott időre vén emberek tartózkodnak, kik semmit sem tudnak felfogni és némák, mint a tenger halai.”

„Mégis szeretnék átmenni, a fáradságát megfizetem. Vigyen el oda!”

A kapitánynak engednie kellett. A hajólegények megigazították a vitorlákat, a kormányos irányt változtatott — a hajó a szigetnek tartott. A püspöknek a hajó orrához széket vittek. A püspök leült és szakadatlanul előre nézett. A zarándokok mind köréje gyűltek és a szigetre tekintettek. A kinek jobb szeme volt, láthatta már a part köveit — egyszerre előtűnt a sárkunyhó. A zarándokok egyike már az aggastyánokat is megpillantotta. A kapitány messzelátót

hozott, vizsgálódva tartá szeme elé, aztán a püspöknek nyújtotta át.

„Valóban,” szölt a kapitány „a parton, jobbra a nagy kőtől, három ember áll.”

A püspök megigazította a messzelátót. Három embert látott azon helyen állani: egy magastermetűt, egy kisebbet; és harmadikul egy egészen törpét — a parton álltak, kezüket egymáséban tartották.

A kapitány közeledett a püspökhöz.

„Ha parancsolja Kegyelmes Uram, úgy méltóztassék inueu átesolnakázni; mi az alatt horgonyt vetünk.”

A kapitány kiadta a parancsot. A matrózok kivették a horgonyt, a vitorlákat bevonták — a hajón levők erős lökést éreztek, a hajó ingadozott. A csolnakot vízre eresztették, az evezősök beleugrottak, a püspök a kis lépcsőn lement és leült a csolnak padjára. Az evezősök vízbe merítették lapájukat — a kis járomű elindult. A szigettől köbajtánsyira látták, hogy a parton három aggastyán áll — egy magas férfi, csak hársköténynyel övezve; egy másik kisebb termetű szétrongyolódott felülőben; és egy furesa apró emberke szakadozott talárban. Összefogózkodva álltak.

Az evezősök esákyájukat a partba vágták, a püspök pedig kiszállt.

Az öregek köszönve hajoltak meg. A püspök megáldá őket, még mélyebben hajoltak meg előtte a vének. A püspök szölt:

„Értesültem róla, hogy ti istenes öregek, itt lelki üdvösségeket kerestek, imádkoztok Krisztus Urunkhoz az emberekért. En Krisztusnak méltatlan szolgálója, Isten kegyelmétől arra vagyok rendelve, hogy az ő nyáját legeltessem. Ennél fogva titeket, Isten szolgáit is látni akartalak s ha tölem telhetik, oktassalak.

Az aggok hallgatnak, mosolyognak, egymásra pillantanak.

„Mondjátok meg, miképen szolgáltok Istennek és kerestek kegyelmét,” folytatta a püspök.

A széles ősz szakállú sóhajva nézett a legidősebbre, a rongyolott talárú tőpörödött emberkére; homlokát redőbe vonva a hánskötényes férfi is a legidősebbre nézett. A legidősebb mosolyogva fogta fel a szót:

„Isten szolgálója, mi nem értünk Isten szolgálatához, — csak minmagunkat szolgáljuk.”

„De hát hogyan imádkoztok Istenhez?”

A legidősebb így szölt:

„Ez a mi imádságunk: „Hárman vagytok ti, mi is hárman vagyunk. Őrizz, oltalmaz Istenem mindenkor!”

Mikor a legkorosabb ezt mondta, szemüket mind hárman égre emelték és felkiáltottak;

„Hárman vagytok ti, mi is hárman vagyunk, őrizz, oltalmaz mindenkor.”

A püspök elmosolyodott és így szölt:

„Hallani hallottatok valamit a Szentháromságról, imádságotok mindazonáltal nem helyes. Megszerettelek titeket istenes emberek — látom, hogy Isten szíve szerint akartok élni, azonban nem tudjátok, hogy kell neki szolgálni. Nem így kell imádkozni. Hallgassatok rám, a szent irás szerint akarok megtanítani, miképen Isten parancsolta, hogy őt imádjuk.”

A püspök kezdte magyarázni, hogy nyilatkozta ki

magát Isten az emberiségnek: beszélt nekik az Atyaistenről, a Fiúról és a Szentlélekről.

„Isten a világra jött, hogy az embereket megváltsa. Mindenkit megtanított, hogy hozzá imádkozzanak. Hallgassatok ide, aztán ismételjétek, a mint nektek elmondom: „Mi atyánk.“

Egyik aggastyán ismétlé: „Mi atyánk.“

A másik is elmondta: „Mi atyánk.“

A harmadik szintén utána mondta: „Mi atyánk.“

„Ki vagy a mennyben.“

Az aggastyánok ismételték: „Ki vagy mennyben.“

De a széles ősz szakállú megzavarodott és nem helyesen mondotta: a háncskötényes sem tudta tisztán kiejteni: száját a sörtés bajusz úgy eltakarta, hogy ő egyáltalában nem ejthette ki tisztán a szavakat; a fogatlan apró ember egész értetlenül motyogott.

A püspök még egyszer ismételte, az öregek még egyszer ismételték.

A püspök leült egy köre, az öregek eléje álltak, szemükkel ajkára tapadtak és ismételték, mialatt beszélt.

Nap hosszat egész estig törte magát a püspök az öregekkel: vagy tizszer, huszszor, sőt tán százszor is újra mondta ugyanazt — az öregek utána baktattak, össze vissza zavarták, a püspök türelmesen kijavította és előlrol ismételte.

A püspök mindaddig győzte türelmével, míg az öregek felfogták. Az imádságot utána mondták, — elmondták a nélkül, hogy előre mondták volna. A széles deres szakállú férfi hamarabb megtanulta szóról-szóra, mint a mások — segítség nélkül elmondta az egész imádságot. A püspök szakadatlanul ismételtette — a más kettő is tudta az egészet.

Alkonyatra járt az idő, a tengerből felmerült a hold képe; ekkor a püspök is távozni készült. Elbűsözött az öregektől, kik előtte mélyen meghajoltak. Mindhármukat megcsókolta és megbagytá, hogy úgy imádkozzanak, a mint megtanította.

Ezután beleült a csolnakba és átment a hajóra.

Mi közben a püspök a hajóra tért, hallotta, miképen mondják az aggastyánok hármában a Miatyánkot. A hullámok csendes csobogásától elnyomva lassanként elhalt az imádkozók szava. A hold fényében mindazonáltal lehetett látni: a három ember ugyanazon helyen állt — közül a törpe, jobbról van a magas termetű, balra a közép magasságú.

A csolnak a hajóhoz ért, a püspök felkapaszkodott a földéltre — a horgonyt felbúzták, a vitorlákat kibontották, a szél fújt, a hajó tovább siklott.

A püspök a hajó párkányára támaszkodva, a szigetre vetette szemét. Az aggokat még látni lehetett . . . nemsokára eltűntek a szemtárból . . . a szigeteske maga még látszott . . . lassankint az is eltűnt . . . a víz a holdvilágban csevegett.

A zarándokok álomra hajták fejüket, közel s távolban csend honolt. A püspököt kerülte az álom, egyes-egyedül ült, nézte a tengert — arra nézett, hol a sziget elveszett szemök elől és a jámbor öregekre gondolt. Mind azon töprengött, mint űrültek, hogy imádkozni tanulhattak — hálálkodott Istennek a kedvező alkalomért, hogy a tiszteletre méltó öregeken segíthetett és Isten ígését nekik hirdethette.

A püspök gondolkozva ült, tekintete a tengeren révedezett, a hol a kis sziget elenyészett. Egyszerre megvillant az ég alja: csillogva — majd itt, majd ott — fény reszketett előtte . . . a fény közeledett . . . szürkület derengett . . . egyszerre valami keresztül surrant a holdvilágon. Tán sirály az hófehér szárnyakkal? tán vitorla, hullámzó dagadással? A püspök feszülten figyelt: valami gyors vitorlás hajó, gondolta, a mi útirányunkat követi. Villámgyorsasággal közeledik. Csak most vala távol, s már sarkunkban van. Hajónak látszik . . . de bizonyára nem hajó . . . vitorlázik . . . de mégsem hasonlít vitorlához. Utánuk siet, már elér. A püspök nem tudja kivenni, hogy miféle: annyi bizonyos, hogy sem nem hajó feszült vitorlákkal, sem hófehér szárnyú estüllő. Inkább emberhez hasonlít; de egy embernek szerfölötti nagy, ember nem is járhat a tengeren. A püspök bámulattal kelt fel és a kormányshoz robat.

„Nézd,“ kérdé lélekszakadva, „mi az, fiam, mi az?“

Mialatt kérdezősködik, tisztán látja: az aggastyánok sietnek a tengeren, hullámzó szakálluk csillog, fénylik, lábuk nem mozdul, úgy tetszik, mintha a víz fölött repülnének.

A kormányos körül néz, megrémül, s aggódva kiált:

„Istenem, az aggastyánok üznek minket, úgy szaladnak mint a szárazföldön.“

A zarándokok hallják a kiáltást, a kormánypál teremnek. Mindnyájan látják: az aggastyánok sietnek a hajó után, össze vannak fogódzva — a két szélső öreg int, hogy a hajó álljon meg. A tengeren mintha csak száraz föld lenne, úgy haladnak előre, mi közben lábuk nem mozdul. Nem volt arra idő, hogy a vitorlákat bevonják, mert az aggok már a hajóal voltak, fejük a hajó párkányán felül emelkedett és egyhangulag szóltak:

„Elfeleedtük elfeledtük, tanításodat, Isten szolgája. Mikor neked elmondtuk egy óra mulva megint hozzá kezdtünk, egy szó kikoppant fejünkéből: most mindent de mindent elfeledtünk. Semmit sem tudunk, taníts meg újra.“

A püspök keresztet vetett magára, az aggastyánok előtt mélyen meghajolt és így szólt.

„A ti imádságotok felbat, istenes öregek, a legfőbb Jóhoz. Nem vagyok méltó, hogy titeket tanítsalak. Im ádkozatok éretttünk, bűnösökért.“

Ekkor térdre hullott előttük. Az aggastyánok még egy pillanatig ott időztek, aztán a tengeren visszatértek.

Reggelig az utasok fénykévét láttak abban az irányban, merre az aggastyánok eltűntek.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A polgári házasságkötés, bejelentés és anyakönyvezés tárgyában hozott elvi jelentőségű határozatok.

6. A polgári házasságkötésnél külsőalakzatosság tekintetében a bázusuloktól és tanúktól csupán az követelhető, hogy viszonyaiknak megfelelő tisztességes ruházatban jelenjenek meg.

A m. kir. belügyminiszternek a polgári házasság megkötésénél a felektől megkövetelhető külső alakzatosság tár-

gyában 1895. évi nov. 26 án 103.374. sz. a. valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez intézett körrendelete.

Több oldalról felmerült kételyek és hozzáam intézett panaszok alkalmából a polgári házasság megkötésénél a felektől megkövetelhető külső alakszertűségek tekintetében szükségesnek találok a következőket kijelenteni:

A házasság kihirdetésénél, megkötésénél és anyakönyv vezetésénél követendő eljárás tárgyában f. évi jun. 29-én 27.243. I. M. szám alatt kibocsátott utasítás szerint: „A polgári tisztviselő a házasságkötésnél nemzetiszinű vállszalaggal és megfelelő tisztességes öltözetben, lehetőleg atillában megjelenni és egyszersmind figyelni tartozik, hogy a házasságkötés kellő ünnepélyességgel és jelentőségéhez illő komolysággal történjék. Nem szabad azonban oly magatartást tanusítania, mely a házasságkötést az egyházi szertartás utáztatának tűntetné fel s a házassulókat az egyházi összejárásnak igénybevételétől visszatartatná.“

Az utasítás ezen rendelkezéseiből folyólag kötelessége a házasságkötésnél közreműködő polgári tisztviselőnek szigorúan megkövetelni azt, hogy a házassulók és tanúk a polgári házasságkötés ünnepélyes jellegéhez méltó és viszonyaiknak megfelelő tisztességes ruházatban jelenjenek meg, viszont azonban nem szabad a polgári tisztviselőnek ezen követelményeken túlmenni.

Tilos nevezetesen megkövetelni vagy a házasságkötésnél való közreműködést attól tenni függővé, hogy a menyasszony menyasszonyi koszorút viseljen, avagy a házassulók azok egyike vagy kíséretük az egyházi házasságra emlékeztető avagy általában szokásos jelvényeket használjon, vagy bármilyen jelképes cselekményeket végezzen.

Tilos továbbá megkövetelni, hogy a házassulók a házassági jogról szóló 1884. évi XXXI. t. c. 39. §-ában előírt két tanún kívül násznépet hozzanak magukkal. Minthogy azonban az id. t. c. 37. §-a szerint a házasságkötés nyílt városban történik, természetes dolog, hogy önszántából a násznép is megjelenjen s a polgári tisztviselőnek a násznépet a megjelenéstől eltüntetni nem szabad. Felhívom Cimedet, hogy ezen rendeletemet a polgári tisztviselőkkel, első sorban az anyakönyvvezetőkkel szoros alkalmazkodás végett haldéktalanul közölje.

7. Ha oly egyének lépnek polgári házasságra, kiket a közhit házassoknak tart, méltányos a házassági kibírdetés alól felmentést adni és a házasságkötésnél a nyilvánosságot kizárni.

A m. kir. belügyminiszter 1895. évi október hó 30-án 93.866. szám alatt kelt határozata. Sz. város polgármesterének. M. K. és D. I. sz.—i lakosoknak kibírdetés alól felmentés iránt beadott folyamodványát az A. T. 57. §-a alapján saját körében való illetékes intézkedés végett oly megjegyzéssel küldöm meg Cimednek, hogy a mennyiben a kérelmet a fenforgó méltányossági okokból teljesítendőnek találná, az illetéket a H. T. 37. §-ában foglalt azon kedvezményre is figyelmeztesse, mely szerint a házasságkötés a felek kérelmére a nyilvánosság kizárásával mehet végbe.

A törvény ezen intézkedésének alkalmazásba vétele a jelen esetben annál indokoltabb, mert a f. évi 27.243. I. M. számú utasítás 63.§-a a nyilvánosság kizárására alapul szolgálható méltányossági körülmények között egyenesen felsorolja azt az esetet, midőn oly egyének kötnék házasságot, kiket a közhit eddigelé is házassoknak tartott.

8. A házasság törvényes fenállásának tartama alatt született gyermek törvényesnek vélelmeztetik s a természetes atya netaláni elismerése az anyakönyvbe nem jegyezhető be.

Október hó 28 án 101. sz. a. kelt jelentésében foglaltakat illetőleg mindenek előtt azt jegyzem meg, hogy az A. T. 41. § a szerint csupán törvénytelen gyermekeknek természetes atya által való elismerését lehet az anyakönyvbe bejegyezni. Ennélfogva oly esetben midőn törvényes házassági kötelékben levő, de férjétől különváltan élő nő szül gyermeket, tekintettel arra, hogy a házasság törvényes fenállásának tartama alatt született gyermek törvényesnek vélelmeztetik, a gyermek születési anyakönyvi lapján a természetes atya által való elismerést nem szabad feljegyezni. Minthogy pedig Cimed által említett konkrét esetekben törvényes házassági kötelékben álló, bár férjével együtt nem élő nő gyermekének születési anyakönyvi lapján a gyermeknek természetes atya által való elismerése feljegyeztetett, felhívom Cimedet, hogy ezen bibás bejegyzésnek helyreigazítása végett a közigazgatási eljárást az A. T. IV. fejezete és f. évi 60.000. sz. utasításom IV. része értelmében indítsam meg s az eredményt annak idejében hozzáam jelentsem be.

9. Annak az okiratnak, melyben a kihirdetés alól felmentést kérő házassulók kijelentik, hogy köztük legjobb tudomásuk szerint házassági akadály nem forog fenn, nem kell okvetlenül kir. közjegyző által felvett okiratnak lennie.

A m. kir. belügyminiszter 1895. évi november hó 14-én 93.841 szám alatt kelt határozata. B. vármegye alispánjának. Folyó évi okt. 26-án 18.303 szám alatt tett jelentésére hivatkozással értesitem Cimedet, hogy annak a hitelesített okiratnak, melyben a házassulók vagy azok egyike kijelentik, hogy köztük házassági akadály nem forog fenn, nem kell okvetlenül kir. közjegyző által felvett okiratnak lennie, mert az 1894. évi XXXIII. t. c. 57. §-a hitelesített okiratot említ, nem közjegyzői okiratot. A szóban forgó okirat tehát szabályszerűnek tekintendő, akár királyi közjegyző, akár bírósági közjegyzői hatóság vagy a községi elöljáróság vagy végül az állami anyakönyvvezető.

10. A m. kir. belügyminiszter 1895. évi 86.966 sz. a. kijelentette: (Anyakönyvi közlemények I. évf. I. szám.) A házassági kihirdetés alól felmentést adni azon törvényhatóság első tisztviselője jogosult, melynek területén van a kibírdetés elrendelésére illetékes anyakönyvvezetőnek székhelye. Ha több ily illetékes anyakönyvvezető van és ezek székhelye különböző törvényhatóságok területén fekszik, akkor a felek, valamint a kibírdetés elrendelésére illetékes anyakönyvvezetők között szabadon választhatnak, úgy a kibírdetés alól felmentés is bármelyik illetékes tisztviselőnél történhetik.

I R O D A L O M.

— **Megjelent** és beküldetett: „Vezérkönyv az oltárégyet tagjai számára.“

A vezérkönyv két részből áll. Az első rész azon ajtatosságokat foglalja magában, melyeket az oltárégyet tagjai a havonkénti egy órai imádás alkalmával bizonyára nagy lelki haszonnal végezhetnek.

A második rész imái a havonként tartatni szokott nyilvános

közös istentisztelet számára irattak azon czélből, hogy az oltáregyesületi közös istentisztelet országsszerű egyöntetűen végeztessék.

A vezérkönyv darabjának ára 10 kr.

Kapható: az egyes egyházmegyei megbízott uraknál, valamint „A budapesti központi oltáregyesület igazgatóságánál Budapesten, belváros.” *Topics Vilma*

a budapesti központi oltáregyesület könyvtárosnője.

KÜLÖNFÉLÉK

— **Füvi hódolattal** vettük eméltóságú püspök urunk II. számú körlevelét, melyben a beállott böjti szentidőre vonatkozó atyai intelmeit és utasításait közli biveivel, egyúttal apostoli szavával buzdítván mindnyájunkat, hogy lelkünket és szívünket buzgó imában minél gyakrabban telemeljük Istenhez, a bűnös cselekedeteket kerülve, az Üdvözítő és az ég dicső szentjeinek erényeit tettekben igyekezzünk követni.

— **Felségadomány** Ő császári és apostoli királyi Felsege a görög-nyelvi róm. kath. egyházközségnek temploma belső felszerelésére legf. magánpénztárából 300 frtnyi segélyt méltóztatott legk. adományozni.

— **Hamvazó szerda.** Lezajlottak a farsang mulatságos napjai s az egyház komoly bűnbánatra hívó szavakkal figyelmeztet, hogy a magába szállás ruháját öltjük magunkra s készítsük üdvösségünk útját. Erre figyelmeztet a böjtkedzeti hamvazás, mely alkalommal semmisségünkre emlékeztetőleg mondatja el az egyház szolgájával: Emlékezzél meg ember, hogy por vagy és porrá lész. A székesegyházban e megható szertartást s a szentmisét negyedik Fábian Sándor püspöki helyettes kanonok úr vezegte segédlettel.

— **Bálinth György** gyfehérvári rk. főnövelő intézeti aligazgató s gymn f. tanár f. hó 17- és 19-én tette le szép eredményvel a paedagogiai vizsgálatot a kolozsvári tud. egyetem vizsgáló bizottsága előtt. Üdvözlöljük!

— **Gyászhir.** Zlamál Agost szerkesztőtársunkat súlyos esapás érte, mostoha anyjának, szül. Abos Amáliának váratlan halála által. A gyászos balásetről a család a következő szomorú jelentést bocsátotta ki: Alúlirottak megszorodott szívvel jelentik, hogy a jó nagyanya, anya, nővér és hitves Id. Zlamál Agostonné szül. Abos Amália f. é. f. hó 15-én d. u. 2 $\frac{1}{2}$ órakor életének 59 éves korában rövid szenvedés s a haldoklók szentségeinek áhitatos felvétele után az Úrban elhunyt. A megboldogultnak tetemeit f. hó 17-én d. u. 3 órakor fogjuk az új köztemetőbe elhelyezni, — halbatatlanul lelkéért az engesztelő szt. mise-áldozatot f. hó 18-án d. e. 8 órakor a székesegyházban az egek Urának bemutattni. Az örök világosság fényeskedjék neki! Gyulafehérvárt, 1896 február hó 15-én. id Zlamál Agoston, Zlamál Ferencz, ifj. Zlamál Agoston, Zlamál Károly, özv. Pongrácz Ferencné és családja, Kone Józsefné és családja, Zsigmond Pálné és családja, Dombó Sándor és családja, Dombó László és családja, Dombó Lajos.

— Hamvazó-szerdai katona-mulatság. A

Gyulafehérvárt állomásozó 82-ik gyalog ezred, melynek legalább is 90% székely és katolikus, hamvazó-szerdán d. u. 1 óra körül egy vallási és hazafias szempontból egyaránt *sikerült* mulatságot rendezett, mely épen eléggé alkalmas arra, hogy a katonaságban azt a vallásos és hazafias szellemet ápolja, melynek ápolását Belopotóczy tábori püspök az ez idei böjti — s néhány nap előtt felolvasott körlevelében a legénységnek ép úgy, mint a tiszti karnak lelkére kötötte. A 82-ik ezred tiszti karának a Batthyány-utcában levő régi Bethlen Gábor-féle kuriában van az ebédülő helyisége; ezen épületben laknak egyúttal az ezred cseh muzsikusai is. Ennek a kuriának az udvarán *nyílt kapuk* mellett, *hamvazó-szerdán* d. u. 1 órakor, a székely és katolikus ezred tiszti karának csaknem összes tagjai, számos katona, deákok, kofák s egyéb érdeklődők jelenlétében s állandó röhögésben nyilvánuló derültsége közt folyt le a következő épületes mulatság. Egy nagybögöt mindenekelőtt végig fektettek a földön s rongyos szőnyegekkel borítottak el. Ez a halott. Gyászoló katonák jöttek ezután, kik siránkozva állottak a nagybögő körül. De ime, jö a papság. Egy magas és szemüveges katona adta a főpapot. A rajta lógó czafrangok az egyházi öltönyöket utánózták s magas infula ékeskedett a fején. A főpap jobb és bal oldalán egy-egy segédkező katona állott egyházi ruhákra emlékeztető rongyokban s egyikök egy plébából való vedret tartott kezében; ezen veder a szentelt viztartót ábrázolta, hiszen a vederben egy elnyűtt meszelő is volt. A nagybögöt a főpap meghintette a vederben levő vízzel s megindult most a temetési menet. A nagybögöt bangos siránkozás közt egy szekerre tették. Elül ment a rendőr, kinek mellén a plébatalácskára „§. 13^a” volt jegyezve. Három-három katona jött egymás után és *piros — fehér — zöld* hajtókát viseltek. A tambor botján is *piros — fehér — zöld* rongy lógott. A menetet megkerülte az udvart s visszatért kiindulási helyére. Ekkor a nagybögöt nyújtó padra helyezték s megkezdődött a temetési szertartás, mely a katol. egyház ritusának majmolásából állott. A főpap elővett egy nagy könyvet, melyen kereszt jele volt s abból imádkozott, prédikált németnyelven. Mikor ennek is vége leve, ismét meghintette a népet a meszelővel s végül az *olláriszentséggel* áldást osztott. Igen, az oltáriszentséggel. Egy vastag sárga papirból készült monstrancia alak vala a főpap kezében. A monstranciára sűrűs üvegek, perezek stb. voltak rajzolva. A főpap áldására a bakák persze térdre hullottak, sokan még a mellüket is vették s bűnbánattal vetették a keresztet stb. Tovább nem folytattuk. Minden művelt ember udorral fordul el a vallás és nemzeti színek ilyen profanálásától. Nem tudjuk, kik voltak a rendezők, a szereplők; de azt hisszük, hogy a 82-ik ezred tiszti kara ennek utána jár s kellő felvilágosítást fog nyújtani. Gyulafehérvár püspöki székhely, hazafias papság lakik a várbán s el nem térheti, hogy egyházát és hazafias érzületét ilyen módon — csaknem nyílt utcán — a sárba tapossák. Egyébiránt lesz gondunk, hogy az ily hamvazó-szerdai botrányok többé ne ismétlődjenek.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.